

լով, իւր ամուսնոյն տեղը ղեկըք բանալ
զրին, որոնք յետէն շրջաններով կ'որոնէ . . .
Մարիամ ակիկեղ իւր այս գեծակին
մէջ բնաւ չէ յուսահատեցաւ, ուստի
կզած տեղէն Հայրանոց ժողովներուն
արեւադիրները զրկել ու իր խելքովը ա-
զատութիւնը ստացաւ, եւ խելոյն զնաց
իւր ամուսնոյնը դատու զարդեայ մէջ:

1631ին Մարիկեայ մեաներով Հ.
Գրովիտոս կրկին իւր Հայրանոցը դատ-
նալու փորձի մը ըրաւ. բայց նորէն ար-
եւոյն: Հուլիսի Բրիտանիէ թաղու Հին
իր Օգէկեայ թիւնն անուն յատկապէս
յանձնարարութեամբը Հ. Գրովիտոսը
ընդունեց ու իր կողմէն զարգեալ գեւ-
պան խրկեց: Հ. Գրովիտոս այս տերու-
թեան մէջ սասը տարի 1635 եւ 1645
կեցաւ. բայց կտրուած գոհութեան ստի-
նէր անտեղով իր կողմէն կուսն հրա-
մանը խնդրեց: Իր գարնէն ժամանակը
սաստիկ փոթորիկի մը բռնուելով, Տան-
ցիքի նաւահանգստին մօտ տեղ մը կ'աւ-
ու, ու հիւանդացած՝ ղեկըք Գրովիտոսը
Մէրկեայու լիկ գրաւութեան Ռոստոքը ըս-
ղաքը ամենը առաւ ու հուն 1646ին մե-
ռաւ իւր 63 տարեկան բազմաշնամու ու
օդաւար հասակին մէջ:

Հ. Գրովիտոս (կրտ. Մ. Պոլեյե)
Թէպէտ խիստ տարբեր տեսակ դիտու-
թեանց ամենուն մէջ ալ յաջողութեամբ
վարժուցաւ, բայց հասարակաց իրա-
ւանց եւ օրինաց դիտութեան մէջ հմուտ
մասնագիր մը ըլլալու մասին ամենին
հոգեւորը կ'ըրաւ: Այս անձը՝ Իրոստոս
Աւետիսը ըստ Գրովիտոսի արձան-
ձեցնակը կ'ըրաւ: Քաղաքական մասին հը-
րատարակածները կ'ըրան «Գրովիտոսի
գործերն են իւրաքանչիւրն», անուն գիրքը,
որ 1746ին Պաւլեյ յարց զարգեցնելի
Թարգմանեց: Իւր անձինքն Մարց, Օ-
նիստիսի մը Գրովիտոսի Օրինոցը եւ
Մերձ-Թիւս Օրինոցը Հայրանոց, անուն
գիրքերը:

Աստուածաբանական մէջ Ռեւո-
լուցիոն Բրիտանիան Հայրանոցի Ռեւոլուցիոն
եկեղեցիով խաղաղութեամբ, Մեթոդիսի Հին
եւ Մերձ-Թիւսի, Գրովիտոսի արարքին
եւ ներքին ձեռն, արարուցեալ եւ խաղա-
ղութեանց եկեղեցի անուն գործերը:

Պատմական մասին՝ Տարեգրութեան
Հայրանոց, Սիլվեստրոսի Աւետիսի Երեմի-
այ, Գրովիտոսի Օրինոցի, Գրովիտոսի,
Գրովիտոսի Օրինոցի Աւետիսի եւ Լեւոն-
ոսի անուն գործերը:

Բանաստեղծութեան մասին՝ Գրովի-
տոսի Գրովիտոսի, Գրովիտոսի, Գրովիտոսի
Գրովիտոսի, Գրովիտոսի, Գրովիտոսի, եւ
ուրիշ անթիւ գրեցեալներն եւ կողմերու
կան բանաստեղծութեաններն ու գրուած-
ներն ունեն:

Մանգուլական լեռնաշխարհ:

ՍԱՆՏՆ ԼՈՒՍՏԻՆ

Պայտերական կառավարութիւնը
ազդարարութիւն մը հրատարակել առաւ:
Այսինքն կրկին ընդունաւ անորոշեցնելու
խնայքները համար թիւ կրկին ընդունաւ շի-
նու թիւնն սխաւ, եւ թիւ կրկին ընդունաւ
տիրութեան հարատեղութեան արձանագր-
ագրութեան իրենց ընդունաւ արձանագր-
ագրութեան կամ վճարածուն համար ան-
զորոտիր ամենը:

— Պայտերական հրատարակ
Այսինքն յանձնարարութեան արդի
Երկրի ՍԹ իր պէյը կրկին իր կողմէն

ձեռնի պատուանշան ընկալաւ:
Պ. Պայտերական անդրադարձնալ վաճա-
րականը՝ եւ Պ. Տիրանոս հարց զարգեա-
լի վաճառականը կրկին իր կողմէն Մեթո-
դիսի պատուանշան ընկալաւ:

Մարիկեայ Պ. Պայտերական եւ Պ.
Լեւոնոսի հիւանդացած կողմէն Մե-
թոդիսի պատուանշան ընկալաւ:
— Երկու շաբթիկապատ Թարգմանի-
կեայ ժամու չափ ձեռն կ'աւ անձրեւէն հե-
րաւակեան առաւարտութեամբ:

— Հինգ շաբթի կրկին ժամը չոր-
սին միջոցները բաւական սաստիկ կրկին-
շաբթ մը կ'ըրաւ մայրաքաղաքին մէջ եւ
ընդունաւ: Հեռուեալ ուրբաթ ա-
ռաւօտայ ժամը 12ին միջոցները դարձ-
եալ շաբթ կ'ըրաւ, բայց առաջինին թե-
թեւ:

— Մարտի 10ին նախորդ իշխան Պ.
Արքայ պէյին անձնապաշտութեան պատ-
ճառը իրեն դեմ հրատարակեալ չարա-
խօսութիւններն ըլլալը ստուգեցաւ:

— Պրուսացի կրկին նամակները
ընդ կուսան, թէ նախորդ թիւով
պատմութեան պատմութիւններն ընդ խե-
լալար ամենին դատաստանը կը ընդունի:
Սպանիայի դժբաղդներուն թողուցած որ-
բերուն ու այրներուն օգնելու համար
ստորադրութիւն բայց իրեն տեղական իշ-
խանութեան ջանքերը, եւ արդէն 3500
զուռուշ հաւարկել է:

— Պրուսացի կրկին ղեկավար Քե-
մալ էֆենտին անցեալ շաբթու Պ. Պո-
լեյե հասաւ:

Իրեն յաջորդ ընտրութեան Ի-
սան պէյը, որ շաբթու օրը մայրաքաղա-
քէն մեկնեցաւ Պրուսիայ կրկին հա-
մար:

— Արքայի ղեկավար Հայրանոցի
ալ անցեալ կրկին Պ. Պոլեյե կ'ըրաւ սու-
թամանակաց կերպով:

Մարիկեայ թիւ հրատարակեալ շա-
բաթ էֆենտին անցեալ կրկին շաբթու օրը
Պ. Պոլեյե կ'ըրաւ սու-թամանակաց կեր-
պով:

Հայտարարեց թիւ հրատարակեալ
նկալ ժամանակը Պրուսիայ Հայրանոց իր գո-
հարապարտ կեանքանակը շարժեց անոր
մեծ կարգի ժողովուրդով:

— Պրուսացի լուր կուսան թիւ
անցեալ հինգ շաբթի կրկին եւ ուրբաթ
առաւ. հինգ կրկին շաբթու կ'ըրաւ: Առա-
ջինը իր կողմէն ժամը չորսին կ'ըրաւ է որոտ-
ման ձայնով, եւ այնպէս սաստիկ որ կը-
տակեց չափ առն կործանել է. ուրիշ քս-
նի մը առն ալ մեծապէս փնտրելու են:
Հարժը լուրը զիշխը շարժանակէն կտե-
առաւօտեան ժամը տասնութին միջոց-
ները դարձեալ սաստիկ շաբթ մը կ'ըրաւ է.
բայց առաջին չափ ուժով չէ: Պրուսացի
բնակիչներն այս շաբթը քանի մը բուր-
տաւ իմացի են կ'ըրաւ եւ ուրիշ
ընտանի կեանքանակացարտացող կարգի իրար-
անցուցին:

— Մեկուսի ուրբաթ օրը հրատարակ-
եալ Ռեւոլուցիոն լուրերն մէջ հե-
տեւեալը կը կարդանք:

«Պայտերական կառավարութիւնը
համարձակ ըլլալով որ՝ գործաւորաց ա-
ւուրջներուն չափաւորութիւնը իրենց
շարժանակէն կ'ստուգուին, քանի մը գա-
ւանդու իշխանութեանցը հրատարակ-
եց որ գործաւորներ մայրաքաղաքը իր-
կելու ջանք ընեն: Ասկից զատ, հասար-
ակաց շնուածոց ժողովն ալ (կարկէ
մէջին) արուստուս օրաց զլուխներուն

հետ խորհրդակցելով՝ գործաւորաց ա-
ւուրջներուն ղեկ օրաց: Այսինքն
ձեռքով խաղաղ պիտի պահուի եւ թիւ որ
աւելի ղեկ պահուի զհամարձակող
գործաւորներ գանձին, հասարակաց շնու-
ածոց ժողովն առջեւ պիտի տարին
եւ իրենց արժանաւոր պատիժը կրեն:

Առաջիններուն սակը հետեւեալ
կերպով որոշեալ է:

Հիւսն եւ առաջնադրած (ախրիկեր, աղաւանակ)	20 զրշ:
Մանց աչկերար	12 "
Ռեւոլուցի (տուվարձի)	16 "
Քարակով (թաշի)	18 "
Տակիչ (արժաճի)	18 "
Նկարիչ (պոյաճի)	18 "
Մանուհատ	13 "
Բեռնակիր	12 "
Աշխատար (բէնչար)	10 "
Մանց աչկերար	8 "
Սարգստը (գարտըրըմձի)	15 "
Չրանցար (սուեօճի)	15 "

— Սամուսնէն մայրաքաղաքին Բա-
նի Օրինոց լուրերն գրկած նամակ մը յիշ-
եալ քաղաքին բնակչաց մէկ քանի այ-
լանակ եւ վնասակար սովորութիւնները
կը պատմէ, որոնք կ'ըրաւ իրենց իր-
նամ եւ լուսաւորեալ կառավարութեան
աշխարհ թեանը արժանի են:

«Երբոր, կրտ, դժուար ճնդա-
բերութիւններու մէջ՝ ճնանկեր արուն
մէկ ոտքը կամ ձեռքը առաջ ներկայա-
նայ՝ առանց անտարբերութեան ուրիշ
կողմերը, ճնդարներն քիչ սովորարար
զանքով կանայքը՝ զանկիս կը կարեն,
եւ սաստիկ տղան կամ մեռած եւ կամ
խղճանքով կը ծնն:» Մամակալիքը՝ որ
կ'ըրաւ իրեն անշուշտ, այս կերպով
խղճանքով ճնան արդ մը տեսեր է փո-
ղցնելուն մէջ, միւրացող եւ հարցունե-
լով իմացեր է այս այլանակ սովորու-
թիւնը:

«Երկրորդ բարբարոսական սովորու-
թիւն մընալ կայ իրեն գարձեալ ճնդա-
բերութեան վերաբերեալ:

«Ինչ մը ճնանելու ժամանակը ըս-
նի մը կանայք կը գանձին քոքը: Ասանք
ճնդարները շուտով արձանակը համար-
ցաւ կրուն սաստիկ ժամանակը կ'ըրաւ
սինդակներն անոր կուտերուն գարնէլ,
եւ այսպէս կը շարունակեն մինչեւ որ ինքն
կինը կամ ճնանի կամ վերջին շունչը
փչէ: Յայն կ'ըրաւ այսպիսի ղեկ գործ-
ողութեամբ մեռնելով՝ թաղելու տար-
վեցաւ: Երբոր ղեկ գանձը կ'ըրաւ ինչին,
նկրկայ գանձողները տեսան որ տղան փո-
րին մէջ կը շաբթը: Ինչ բնին արկէ է:
Պաւլազաններն առին, ու մեռնելուն փո-
րին գանձելով՝ տղան սպաննեցին:»

— Պրուսացի կառավարութիւնը
Պրուսիայի գանձարարութեան որոշած ձեռքը
շնամ կրկին թիւ հրատարակելու մասին ալ
կրկին Քրոնիկալեան, որ այս շաբթու
Պ. Պոլեյե հասան եւ ասկից Պեւ ծով
ու կտրն ալ Գանուր պիտի կրկին:

Մեկուսի շաբթու կ'ըրաւ կրկին շաբթ-
շաբթ քոքով թիւներուն հրատարակեալ
Չիքիկալաւանի ծովակերպը կրկին եւ
այն կողմերը պաշարեալ:

— Այսինքն Պրուսիայ լուրերը իր
սեպա. 7 թիւն մէջ հետեւեալ լուրը
կուտայ:

«Արքայն քանի մը անգամ՝ սուրբ
ունեցանք ճանուցանելու, թէ Օսման-
եան անար թեան համար փոխառութիւն
մը ընելու վրայոց պայմանագրով թիւներ
կըլան:

«Ասորից տիրութեան թիւնակա-
ւոր պաշտօնատարներն Պ. Այսինքն
նի՝ որ այս պայմանագրով թիւներն ընե-
լու պաշտօն ունեն, յաջողեցաւ Լուսա-
րայէ Ռիքարտո սեպանտ օրին եւ: Պրուսի-
այի թիւները սեպանտ օրին առաջար-
կութիւնները Ա Ն հափաւ: Սուրբանին
նկրկայցընել տարու Ա ինչնայի Օսման-
եան ղեկավար Բարխանի պէյին միջու-
րութեամբը:

«Այսինքն կրկին սեպանտ օր-
ններուն առաջարկած պայմանները Ա Ն
հափաւ: Սուրբանին ընդունեցան. եւ
Քարխանի պէյին յանձնարեցաւ վերջին
պայմանները որոշել եւ պայմանագրու-
թիւնը ստորագրել:»

— Պաղարկեան Բաւի լուրերն
հետեւեալ պայմանակ ղեկարը կը պատ-
մէ:

«Պայմանագրի ծովակերպը բար-
մաթիւ օտարազգիները բերելու պատճա-
կող հանքային բաղնիքներուն մե-
կուն մէջ՝ ղեկըքիկ ու ճողիսհասակ
կին մը կը տեսնելի կող, որ նոյնպէս դե-
ղեցիկ ու ճողիսհասակ եւ իրեն պէս կող
կրկին ստորագրի մը հետ թեւ թեւ կը պարտէ:
Ահա տեղի այս կող լուրերն արուն պատ-
մութիւնը:

Տ. . . . Վոստը՝ որ Ա Ն հարցնայ,
նաւորական մընէ՝ կուտեր ամուսնանալ Փա-
րիզ բնակող անդրադարձի Ա. . . օրիորդին
հետ որուն գարնակերէր: Ահա սուրբ կա-
ւարկէն կտեւ, օրին մէկը արձեւեղեալ ան-
տուր կը կրկին պարտեալու. կ'ըրաւ ձիւն
սուրը կը կտրի, եւ հարկ կը լայ կարել: Ա.
օրիորդը իր ոտքին կտրի ու անոր փայ-
տէ ոտք մը գրկելու տեսնելով այնչափ կը
տարտի, որ յուսահատութեան կիսացը-
նէ կուտին, որ ինքը խղճանքով ըլլալով
ամենեւին յանձն շանուր իրեն հետ ա-
մուսնանալ: Վոստը շատ աշխատեցաւ զա-
նկից այս որոշումին դարձնելու, բայց
չկրցաւ: Իր բոլոր արաւանքները փուճ
կըլան:

Սաստիկ տրամելով՝ հարց մը կը
մտածէ, որ ստուգելու ղեկըքանակ է:
Այսինքն մեծ վերաբոյժներն մեկուն:
-Պարս, կրտ, ձեր հոգեւորաւորաւոր-
ութեանը կը ղեկմեմ. համեցեք սա ոտքս
կուտելու:

Այսինքն կը ընեն կուտին ոտքը եւ
կատարեալ առողջ գանձելով կը պատու-
եան:

-Չիւր խնդրը ղեւ կը գործարկէ,
ոտքը ամենեւին բան մը չունի:

-Իրաւէ բանմեղ, Պարսն, բայց
նորէն կաղաւթ որ ոտքս կարէք:

-Այսինքն կը լայ կարէն եւ լայ
յարձակապէս կը մեքէ անոր խնդրը:

Այն ժամանակը կուտը գրպանէն ա-
րըմանակ մը կը հանէ, ոտքին կը պաշ-
պէս եւ հանգարտութեամբ կրտ, Ա ի-
րարութիւն:

-Չիւր կը տեսնէր, Պարսն, որ ձեր
պաշտօնին պէտք ունիմ:

Ա. . . օրիորդն այս վեմ խնդու-
թեան գործը լայց, եւ կուտը առողջա-
նալուն պէս ամուսնութեանին կատար-
վեցաւ:»

— Այսինքն մեր արդոյ թիւնակ-
ցին հետեւեալ լուրերը կուտայ,

«Առաջնադրած քաղաքի վնասի մէջ կը
գտնուի պատուին Առաջնադրած Պանիկ վար-
ժակեան անձնակը եւ իւր հեմ ճանուցար Քրոնի-
կալեանները որոց թիւը 60 է եւ հասնի, իրենց
մայրենի բարբարոս կը կտրեն, եւ կուտին ղեկ-
կանութիւն, կը ճողիսհատութիւն, Սարգստի պատ-
մութիւն, Հայոց պատմութիւն եւ այլն: Քա-

նի մը տղայք զբարատ շարադրութիւն զբերու ըս-

«Քաղաքիս մէջ մինչեւ հիմա օտար տերու-

«Մտնել տանել օտար տանը իւրիւր

մարմնոյն շարժումն դնուողը կը բերար եւ բար

Ի վերջոյ զաւտին մէջ Ալիսարի ջուրերը մտնէ :

ՏՆՆԱՌՑԱՌՆԵՐ

Անարիպէն Յարութիւն անուամբ

կցէ, կը խնդրէ, որ եթէ այս կերպ խն-

Արդ Գ. Հիւսիսեան Սոսոյս

ՌՕՊ ԱՆՏԻ-ԳՐՈՒՅՈՒ

Տարբեր Գրութեան Բնութիւն հարձ

Ռեյն (Բեյքէյ) Գալար (Ալյան) Արեւոտ (Գալար)

ԱՆՏԻՑՐԱԿԱՆ

Table with 2 columns: Name and Amount. Includes items like Գրութեան Գրքեր (100 1050), Մատենադարան (930 1040), etc.

ԴՐԱՌՈՅ ԱՐՃԱՌՈՒԹԻՒՆ ԹՂՔԱՂԱՐԱՊ

Table with 2 columns: Name and Amount. Includes items like Օսմանեան լիւր Մեթոյն (130), Վարդանի 20 թղթերու սոյն (115 20), etc.

Կ ԳՈՒԽՅ 12 ՍԵՂՏԵՐԸ

Table with 3 columns: Name, Amount 1, Amount 2. Includes items like Կարգ (100 1050), Մատենադարան (930 1040), etc.

Կարգ (Գարդու) Անժա

Table with 3 columns: Name, Amount 1, Amount 2. Includes items like Կարգ (390 400), Մեղր (32 33), etc.

որ բերանաւորութեան փոխ Գ. Տեւր Սոսոյս, Օրմանեան Գրքեր:

Մէջ շէշ 1 թրն է. եւ Կ. Տ. 8 թրն է.

Գարգ Տեւր Սոսոյս իր Կարգերու Ա-

Կարգերու Գրքերու Գրքերու Գրքեր:

1. Արտաւարտութեան Գրքեր:

2. Արտաւարտութեան Գրքեր:

3. Արտաւարտութեան Գրքեր:

4. Արտաւարտութեան Գրքեր:

Արտաւարտութեան Գրքեր: